

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Jörel Holmberg
Naturvårdsenheten
0501-60 53 95

2007-08-28

511-06607-2007

Sida
1(11)

Enligt sändlista

Beslut om bildande av naturreservatet Råbäcks ekhagar i Götene kommun

Innehåll

Beslut om bildande m.m.
Syfte
Beslut om föreskrifter
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Ärendets handläggning
Skälen för beslut
Upplysningar
Ersättningstalan
Kungörelse
Hur man överklagar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Besvärshänvisning O4:1
Bilaga 5. Sändlista

Administrativa uppgifter

Namn:	Naturreseptet Råbäcks ekhagar
RegDOS ID	2005572
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Götene
Ungefärlig mittpunkt	1358150 - 6500900
Fastigheter och ägare:	Råbäck 1:15, Råbäcks egendom AB
Nyttjanderättsinnehavare:	Götene Elförening ekonomisk förening, ledningsrätt för kraftledning, akt nr 1471-233 och 1661-52
Areal (ha):	16,4 ha
Förvaltare:	Länsstyrelsen i Västra Götalands län
Natura 2000-beteckning:	SE0540 063
Naturgeografisk region:	22a Vänerslätterna
Objektskategori:	O Odlingslandskap med ängar och hagar
IUCN-kategori:	IV Habitat/Artskyddsområde

Beslut om bildande m.m.

Länsstyrelsen förklarar det område som avgränsats på kartan i bilaga 1 som naturreservat. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808).

Naturreservatets gränser ska märkas ut i terrängen.

Namnet ska vara Naturreservatet Råbäcks ekhagar.

Länsstyrelsen fastställer skötselplanen i bilaga 3. Beslutet är fattat med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m..

Länsstyrelsen har tidigare beslutat om följande områdesskydd som berör det nu bildade naturreservatet:

- Kinnekulle naturvårdsområde enligt 19 § naturvårdslagen (1974:1025) den 13 september 1982, dnr 11.126-1064-82

Länsstyrelsen beslutar att detta områdesskydd upphävs inom de delar som berörs av naturreservatet när nu aktuellt beslut vunnit laga kraft.

Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara och utveckla de höga naturvärdena knutna till ekhagar med gammal grov ek.
- bevara naturvärden knutna till, av hydrologiskt negativa ingrepp opåverkade, ädellövsumpskogar.
- bevara följande inom området förekommande naturtyper och/eller arter som ingår i EU:s nätverk av Natura 2000-områden, i gynnsamt tillstånd: *Trädklädda betesmarker*, 9070; *Lövsumpskogar*, 9080.
- utveckla ett område som har högt värde för friluftslivet så att det utgör ett attraktivt besöksmål.

Syftet skall tryggas genom att:

- igenvuxna ekhagar med grov ek försiktigt restaureras och hävdas genom bete.
- ädellövsumpskogarna lämnas utan hydrologiska ingrepp.
- information, vandringsled och andra anordningar för friluftslivet iordningsställs i området och utformas på ett tilltalande och funktionellt sätt samt att anordningarna hålls i ett gott skick.

Beslut om föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar att följande föreskrifter ska gälla i naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

A. *Föreskrifter om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden (7 kap 5 § miljöbalken)*

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. avverka skog, gallra, röja eller utföra skogsvårdsåtgärd.
2. ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle.
3. anordna upplag, tippa eller fylla ut med massor.
4. borra, spränga, schakta, gräva, markbearbeta eller bedriva täkt av något slag.
5. markavvattna, skyddsdika, rensa, lägga igen eller kulvertera dike, dämma, muddra eller utföra annan åtgärd som kan påverka områdets hydrologiska förhållanden.
6. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel eller tillföra naturliga eller kemiska växtnäringsämnen.
7. som betesdjur använda hästar som skadar barken på träd i betesmarken.
8. bedriva bete mellan 1 nov – 15 april.
9. stödutfodra med annat än mineralfoder.
10. utföra sambete med gödslad vall.
11. anlägga eller bredda väg, parkeringsplats eller stig.
12. anlägga mark- eller luftledning, stängsel eller hägnad.
13. uppföra byggnad eller anläggning, bygga till eller ändra byggnads/anläggnings användningsområde.
14. uppföra mast, torn, vindkraftverk eller liknande anordning.

Det är vidare förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

15. gräva ner befintliga luftledningar.

Föreskrifter enligt A ovan gäller inte i följande fall:

- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel.
- Vid reparation av, och underhållsröjningar för, befintliga luftledningar. Markskador ska då undvikas. Vid underhållsröjningar ska samråd ske med Länsstyrelsen senast 6 veckor innan åtgärd.
- Vid reparation och underhåll av befintlig järnväg och befintliga vägar. Vid underhållsröjningar inom naturreservatet ska samråd ske med Länsstyrelsen senast 6 veckor innan åtgärd.
- Vid övergångsutfodring under högst en vecka vår respektive höst efter överenskommelse med förvaltaren och på särskilt anvisad plats.
- Vid flyttning av träd och grenar som fallit över befintliga vägar/stigar till annan plats inom reservatet.
- Vid reparation och underhåll av befintliga ledningar. Samråd ska ske med Länsstyrelsen senast 6 veckor innan åtgärd.

B. Föreskrifter om skyldighet att tåla visst intrång (7 kap 6 § miljöbalken)

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas.

1. Utmärkning av naturreservatet i terrängen.
2. Uppsättning och underhåll av informationstavlor.
3. Anordning och underhåll av rastplats och vandringsstigar.

4. Uppsättning och underhåll av stängsel för betesdjur med grindar.
5. Restaurering till naturbetesmark.
6. Vegetationsröjning, markbearbetning, insådd, beskärning, hamling, gallring och avverkning av träd, buskar och sly.
7. Eldning av röjningsmaterial.
8. Anordning av dricksvattenförsörjning för betesdjur.
9. Hävd av all skogsmark och naturbetesmark med bete eller slåtter. Om fastighetsägaren/arendatorn inte hävdar marken enligt gällande skötsel- och bidragsavtal har Länsstyrelsen, som förvaltare av naturreservaten, rätt att utan ersättning till fastighetsägaren/arendatorn placera erforderligt antal betesdjur på berörda markområden. Länsstyrelsen skall i sådant fall skriftligen informera fastighetsägaren/arendatorn senast tre veckor innan betesdriften påbörjas.
10. Användning av får som kompletterande betesdjur i restaureringssyfte.
11. Undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.
12. Körning med motordrivet fordon i samband med skötselåtgärder.

I den till detta beslut hörande skötselplanen (bilaga 3) framgår i detalj var anordningar ska utföras och åtgärder vidtas.

C. Ordningsföreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet (7 kap 30 §)

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. framföra motordrivet fordon.
2. cykla annat än på befintlig väg eller anordna cykeltävling.
3. rida i kärr och våtmarker. Ridning får inte ske på sådant sätt att naturvärden eller vandringsstigar skadas.
4. elda.
5. medföra okopplad hund.
6. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda, stående eller omkullfallna träd och buskar.
7. plocka eller gräva upp gräs, örter, mossor, lavar eller svampar. Det är dock tillåtet att plocka bär och matsvamp.
8. fånga eller insamla ryggradslösa djur.
9. inplantera djur- eller växtart.
10. bryta loss, knacka sönder eller föra bort sten, mineral eller fossil från reservatet.
11. sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift.

Det är vidare förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd

12. anordna idrottstävlingar eller andra arrangemang för fler än 200 personer.
13. anordna organiserad ridning annat än på väg.

Föreskrift 1 och 5 gäller ej fastighetsägare eller innehavare av särskild rätt vid skötsel/förvaltning av fastigheten och i samband med uttransport av fällt vilt med s.k. älgragare eller motsvarande.

Om ridning sker på sådant sätt att vandringsleder skadas kan Länsstyrelsen komma att ompröva föreskrift 3.

Föreskrifter enligt C ovan gäller inte när förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel.

Beskrivning av naturreservatet

En mer utförlig beskrivning av området lämnas i skötselplanen.

Naturvärden

Reservatet Råbäcks ekhagar är beläget på Kinnekulles kambriska sandstenslager sydväst om Råbäcks säteri. Reservatet består till största delen av en igenväxande trädklädd hagmark. I området finns en äldre generation med grova ekar som till stor del trängs av yngre träd som ek, björk och ask samt på vissa ställen gran. Buskskiktet utgörs främst av hassel. De för insekter och fåglar så viktiga blommande och fruktrika buskarna nypon, hagtorn, krusbär och vildapel förekommer också men i relativt blygsam omfattning. Större delen av den igenvuxna hagmarken är ohävdad. På en del av de gamla ekarna syns dock tydliga skador på stambaserna efter hästars gnag.

Fältskiktet består till allra största delen av skogsarter men här och var finns inslag av arter knutna till öppnare marker. På de gamla grova ekarna finns en intressant epifytflora, med flera rödlistade lavar och svampar som alla är knutna till gamla, grova och tämligen öppet växande ekar. Det finns också två mindre områden med ask-klubbalskog i reservatet.

Restaurering av området för att återskapa de öppna ekhagarna har påbörjats under våren -07.

Kulturhistoriska värden

Ekhagarna i området kan efter restaurering ge en viss förståelse för äldre tiders markanvändning. I övrigt saknas äldre bebyggelse, fornlämningar eller andra lämningar efter mänsklig aktivitet.

Friluftsliv

Reservatet är i dagsläget svårtillgängligt för besökare. Kinnekulleleden löper i närheten av reservatets nordvästra gräns och en skogsbilväg går genom områdets södra del, men naturliga entréer mot reservatsområdet liksom stigar i området saknas. Efter föreslagna restaureringsåtgärder och anläggande av stigar och andra anordningar för friluftslivet kommer dock situationen att avsevärt förbättras.

Markanvändning

Större delen av de igenvuxna ekhagarna anges som äng på kartor från 1700- och 1800-talen. På häradskartan från slutet av 1800-talet betecknas området

dock som fuktig skogsmark med lövträd vilket är ungefär den beteckning som kan användas också idag.

Bebyggelse och anläggningar.

Bebyggelse saknas inom reservatet. En kraftledning löper genom en stor del av området och en mindre skogsbilväg korsar området. Längst i söder löper järnvägen alldeles intill reservatsgränsen.

Planeringsbakgrund

Riksintressen m.m.

Naturreservatet Råbäcks ekhagar ligger inom riksintresse för naturvård (NR014055), riksintresse för kulturmiljövård (KR11) och riksintresse för friluftsliv (FR05). Området omfattas också av Natura 2000 (SE0540063). Det ligger även inom nationellt utpekade odlingslandskap (61-05-S) och regionalt värdefulla odlingslandskap (61-06 och 61-07). Inom reservatet dessutom en nyckelbiotop.

Kommunal översiktsplan

Beslutet överensstämmer med intentionerna i översiktsplanen för Götene kommun.

Internationell betydelse

Råbäcks ekhagar ligger inom Natura 2000-området Kinnekulle, SE0540063.

Befintligt områdesskydd

Råbäcks ekhagar ingår i Kinnekulle naturvårdsområde. Länsstyrelsen beslutade om naturvårdsområdet den 13 september 1982. Detta beslut upphävs inom naturreservatet Råbäcks ekhagar när reservatsbeslutet vunnit laga kraft.

Ärendets handläggning

Den dåvarande markägarens kontaktade Länsstyrelsen 2004 och var intresserad av att de delar av fastigheten som omfattades av Natura 2000 skulle lösas in. Länsstyrelsen lät en konsult ta fram förslag till avgränsning och skötselplaner för fyra olika naturreservat på fastigheten. Värdering gjordes under 2005 och markägaren och naturvårdsverket slöt i december 2005 avtal om intrångsersättning. Fastigheten övertogs strax därefter av den nuvarande ägaren.

Ägaren till Råbäck 1:15 och Götene elförening har, som berörda mark- och sakägare, förelagts enligt 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m m att yttra sig över förslag till beslut med föreskrifter och skötselplan.

Förslaget till naturreservat har remitterats till Götene kommun och Skogsstyrelsen. LRF Skaraborg, Banverket, Naturskyddsföreningen Skaraborg, Götene-Kinnekullekretsen av Naturskyddsföreningen, Västergötlands ornitologiska förening, Västgötabergens Svampklubb,

Kinnekulle Hembygdsförening, Västergötlands botaniska förening, Västsvenska entomologklubben, Bengt Weidow och Geologisk förening har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande.

Följande synpunkter har kommit på förslaget:

Råbäcks egendom AB motsätter sig betesdjur i reservatet och anser att området bör vara en frizon för dovhjortarna på Kinnekulle. De har även mindre synpunkter på dragningen av vandringsleden genom området och synpunkter på en ev parkeringsplats för naturreservatet. Länsstyrelsen har träffat markägaren på plats och diskuterat restaureringen av området och vikten av att den följs upp med bete. Parterna var överens om att området ska betas men att de stängsel som sätts upp inte får utgöra hinder för dovhjortarna. Diskussionen utmynnade i att parterna ska träffas ytterligare en gång för att se hur man kan stängsla på bästa sätt för att initialt kunna beta området med få utan att hjortarna tar skada av stängslen. Länsstyrelsen har gjort justeringar av vandringsleden enligt önskemål och tagit bort en föreslagen p-plats.

Götene elförening menar att de måste ha obehindrat tillträde för underhållsarbeten, tillsyn och reparationer. De anser också att det måste vara möjligt att på längre sikt gräva ned ledningarna. Länsstyrelsen anser inte att beslutet behöver justeras då luftledningar är undantagna i A-föreskrifterna. Markskador ska dock undvikas. Samråd ska ske vid underhållsröjningar och nedgrävning av luftledningar kräver tillstånd av Länsstyrelsen. Avsikten med detta är att minimera skadan vid eventuella åtgärder.

Banverket påpekar att löpande underhållsarbeten på Kinnekullebanan måste kunna utföras utan hinder av reservatet. De anser att tillgängligheten till naturreservatet inte är klarlagd och att säkerheten på Kinnekullebanan riskerar att lokalt försämrats med bildandet av naturreservatet. Banverket anser därför att länsstyrelsen ska påkalla en gemensamhetsanläggning för istandsättning och framtida underhåll av väg till Råbäcks hamn och det föreslagna naturreservatet. Banverket anser att bildandet bör skjutas upp tills frågan om tillgänglig väg för allmänheten blivit löst.

Länsstyrelsen har kompletterat A-föreskrifterna så att det tydligt framgår att de inte gäller vid reparation och underhåll av befintlig järnväg. Vid underhållsröjningar inom naturreservatet ska samråd dock ske med Länsstyrelsen senast 6 veckor innan åtgärd. Länsstyrelsen avser inte att iordningställa någon parkeringsplats till naturreservatet utan kommer att hänvisa besökare till den vandringsled, Kinnekulleleden, som passerar strax intill naturreservatet. Länsstyrelsen anser därför inte att frågan om gemensamhetsanläggning för väg till Råbäcks hamn kan kopplas direkt till bildandet av naturreservatet. Eftersom Råbäcks hamn redan idag är ett stort och viktigt besöksmål bör dock problematiken kring tillgänglighet med bil/buss lösas med berörda parter.

Västergötlands botaniska förening har inga synpunkter på förslaget.

Västgötabergens svampklubb kommenterar att ytterligare svampar har påträffats i området. Skötselplanen har kompletterats med dessa fakta.

Kinnekullebygdens LRF-avdelning oroar sig för finansieringen av den framtida skötseln och anser därför att skötsel och beslutanderätt över marken bör ligga kvar hos markägaren. Länsstyrelsen är redan överens med markägaren om att området ska bli naturreservat. Skötselanslagen för naturreservat har ökat rejält de senaste åren vilket förhoppningsvis gör att länsstyrelsen ska klara av den långsiktiga skötseln av området.

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Det avgränsade reservatet hyser mycket höga biologiska bevarandevärden, framför allt på grund av sin stora förekomst av vidkroniga hagmarksekar. Kinnekulles västsida är ett av Sveriges värdefullaste ekområden och hagarna utgör en del i ett band med ekmiljöer som sträcker sig från Blomberg ända upp till Hönsäter. I Råbäck finns flera sällsynta och hotade arter som till exempel blekticka, oxtungesvamp, blyertslav och skuggorangelav. Bevarandevärdena för friluftslivet är i första hand relaterade till att området kommer att tillgängliggöras och anslutas till Kinnekulles vandringsled som passerar väster om reservatet.

De kulturhistoriska bevarandevärdena är kopplade till restaureringen av en typisk högreståndsmiljö där markbruket i relativt god omfattning speglar äldre tiders markanvändning.

Miljömål

Naturreservatet utgör ett led i arbetet med att uppnå det av riksdagen antagna miljömålet *Levande skogar*, delmål 12.1 - långsiktigt skydd av skogsmark och *Ett rikt odlingslandskap*, delmål 13:1 - ökad areal och skötsel av ängs- och betesmarker.

Intresseprövning

Med hänsyn till områdets värden och naturreservatets syften kommer pågående markanvändning att avsevärt försvåras. Länsstyrelsen bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken finner Länsstyrelsen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Hushållningsbestämmelser

Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken och med den för området gällande översiktsplanen.

Upplysningar

Dispens från föreskrifterna m.m.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med reservatet. Om det finns synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap 7 § miljöbalken).

Gagnvirke

Alla virkessortiment inkl. grenar och toppar (GROT) som tas ut ur området med stöd av föreskrifter och skötselplan tillfaller reservatsförvaltaren.

Insektsangrepp

Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen kommer efter naturreservatsbildningen att vara statens ansvar.

Annan lagstiftning gäller som vanligt

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning som vanligt. Lagar och föreskrifter som bedöms vara av särskild betydelse för att syftet med naturreservatet ska uppnås är t.ex. följande:

- För att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-området krävs tillstånd. Undantag är verksamheter eller åtgärder som direkt hänger samman med, eller är nödvändig för, skötseln och förvaltningen av det särskilda bevarandeområdet. Länsstyrelsen får lämna tillstånd endast om vissa villkor är uppfyllda. (7 kap 28a, 28b och 29 §§ miljöbalken).
- Regler om körning i terräng i terrängkörningslagen och terrängkörningsförordningen.
- Regler om fridlysning av växter och djur i miljöbalken och artskyddsförordningen.

Förvaltare och förvaltningsuppgifter

- Förvaltare är Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Förvaltningen ska ske i samverkan med berörd markägare.
- Naturreservatets gränser märks ut i terrängen genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
- Förvaltningen bedrivs enligt den skötselplan som fastställts av Länsstyrelsen. Skötselplanen ska ligga till grund för naturreservatets skötsel och ska vid behov revideras.

Ersättningstalan

Om överenskommelse om ersättning inte kan träffas, måste sakägare som vill göra anspråk på ersättning eller inlösen väcka talan i Miljödomstolen som får avgöra ersättningsfrågan. Sådan talan måste enligt 31 kap 13 §

miljöbalken lämnas in till Miljödomstolen inom ett år efter att detta beslut vunnit laga kraft, i annat fall förlorar sakägaren rätten till ersättning.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling och i Nya Lidköpings tidning, Skaraborgs läns tidning Skara tidning, Skaraborgsbygden samt Göteborgsposten.

Föreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken träder i kraft den dag som framgår av kungörelsen i författningssamlingen och gäller omedelbart även om de överklagas.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bifogat formulär O4:1.

I detta ärende har länsöverdirektör Göran Bengtsson beslutat. Landskapsarkitekt Jörel Holmberg har varit föredragande. I handläggningen har också deltagit naturvårdsdirektör Sven Swedberg, antikvarie Lisa Ragnarsson länsarkitekt Jens Rasmussen och länsjurist Conny Claesson.

Göran Bengtsson

Jörel Holmberg

Beslutskarta

Bilaga 1

Hällekis hamn

Naturreseptat
Råbäcks ekhagar
Götene kommun

Tillhör Länsstyrelsens beslut enligt
7 kap 4 § miljöbalken. Dnr. 511-06607-2007

 Gräns för naturreseptat

Skala 1:10 000

0 100 200 Meter

Utdrag ur GSD Fastighetskarta 8D5E.
Copyright Lantmäteriet, dnr. 106-2004/188.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

